

AZ ELSŐ MAGYAR HADIHAJÓ.

«**Királyi magyar hadigőzös Mészáros**». 1848.

Nehogy a fellázadt alvidékiek és csajkások elfoglalt és felfegyverzett gőzösökkel és azok által vontatott csajkákkal meglepjék a fővárost, a magyar kormány a főváros védelmére először is órágyútelepet állítatott fel Csepel környékén, majd a június 2-iki ministertanácson megbízta gróf Széchenyi István közlekedési és Mészáros Lázár hadügyi ministereket, vegyenek meg a gőzhajótársaságtól a magyar állam részére 3—4 alkalmas gőzöst s egyben szólítsák fel a társaságot, hogy szüntesse be a gőzhajózást a Száván, nehogy a horvátpart a gőzhajók erőszakos hasznabavételével azokon insurgenseket szállítson, s így az alsó végeket még jobban fellázátsa.¹

A két minister Wodianer Móricz ügyvivő útján érintkezésbe lépett a gőzhajótársasággal s ez június 7-iki bécsi közgyűlésén elhatározta, hogy vétel útján átengedi a magyar kormánynak a «Franz» nevű gőzöst, továbbá egy vontató hajót és néhány uszályt, s elvállalja két hadihajó építését az óbudai hajógyárban a magyar kormány számlájára. A 60 lőerejű «Franz» gőzöst, amelyet a társaság néhány éve 118,854 pft-ért szerzett be, 60,000 frt-ért hajlandó átengedni a magyar kormánynak, mely ezen összeget két részletben magyar bankókban és hitellevelekben fizetheti meg.²

A kormány a társaság kedvező ajánlatát elfogadván a «Franz»

¹ Országos Levéltár : Hadügyi ministerium 1240/1848. h. ü. eln. sz. — Közmunka- és közlekedésügyi ministerium 207/1848. és 232/1848. közl. eln. sz.

² O. L. : Közmunka-közlekedési min. 207/1848. közl. eln. sz.

már június 13-án az óbudai hajógyárba került, hogy hadicélokra átalakítva «Mészáros» néven még augusztusban megkezdhesse működését. Az átalakítási munkálatok vezetésével Mészáros hadügyi minster megbízta Adamich mérnök őrnagyot és Navarra századost s tűzmestert, sőt maga is behatóan tanulmányozta s megbeszélte velük s a társaság mérnökeivel a munka minden egyes részletét.¹

Miután az utas s személyzeti fülkéket átalakították tisztí és legénységi lakásokká, kápolnára, kórteremmé, következett a hajó tüzérségi felszerelése, még pedig nyolcz darab 6 fontos, két darab 12 fontos ágyút és két hét fontos taraczkot állítottak fel a hajó fedélzetén.²

Miután ezen munkálatoknak híre terjedt, napról-napra jelentkeztek katonák s tiszték, volt hajósok és hajóstisztek, kik szívesen, sokszor díjtalanul, szolgáltak volna a hadigőzösön.³ A hajó személyzetét Mészáros hadügyminster nagy gonddal, a hadseregparancsnokokkal, a tábori egyházi főnökkel és az igazgató tábori törzssorvossal folytatott tárgyalások alapján állította össze s már július végén megkezdődött a személyzet szakszerű kiképztetése. A hadigőzös főparancsnokává Pálóczy László, a Turszky-féle 62. sz. gy. serezed egyik kapitánya neveztetett ki; Máray Zsigmond csajkás hadfi a honvédséghez számfeletti őrmesternek és a «Mészáros» parancsnoka segédének, Orsonits Gáspár honvéd tüzérhadnagy a gőzhajó tüzérségének parancsnokává, Lekman János hajóskapitánynya, Hervoich Antal nyug. őrmester számvevő tisztül, Markovits Antal pécsi egyházmegyei áldozó pap hadi lelkészszé, Herdegen Ede hadi főorvos főorvossá, Tombor Jusztin hadi alorvos pedig alorvossá neveztetett ki a «Mészáros» hadigőzösre.⁴

A hajó személyzete a következőkből állott. *Szerződés szerint felfogadott hajósszemélyzet:* 1 hajóvezér, 1 első-, 1 másoderőművész (gépész), 1 első-, 1 másod- és 1 önkéntes kormányos, 2 ács, 1 vitorla-

¹ O. L. : Hadügyi min. 364/1848. h. ü. eln. sz.

² O. L. : Hadügyi min. 1848. évi 51. kútfő 167. tétel.

³ O. L. : Hadügyi min. 662/1848. h. ü. eln. sz. — Közlöny 1848. 38. sz. (163. l.)

⁴ O. L. : Hadügyi min. 1130., 1150., 1496., 1513., 1590/1848. h. ü. eln. számok és u. o. 4560/1848. sz.

mester, 6 fütőlegény, 9 hajóslegény, 1 szénhúzó, 1 hajós ifjonez. *Tüzérség*: 1 alhadnagy, 1 tűzmester, 3 tizedes, 3 főpattantyús, 27 alpattantyús, 1 tisztiszolga. *Gyalogság*: 1 őrmester hajósegéd, 2 tizedes, 1 dobos, 40 közvitéz. *Tiszti telep*: 1 kapitány hajóparancsnok, 1 tábori lelkész, 1 számvivő tiszt, 1 számvevő segéd, 1 fősebész, 1 alsebész, 1 hajósegéd.¹

Ezeknek egy havi járandóságuk volt 2740 ft. 36 kr. A 23 polgári személyzet élelmezése személyenként és naponként 28 kr., egy óra 332 ft. 44 kr. Átalányok, foltoztatási, cipőjavítási pótlék, a kapitányi szolga ruházatának megváltása 30 frt. A számvevő tiszt írószer pótléka 3 ft. 30 kr. Összesen : 366 ft. 14 kr. Vagyis az összes személyzeti kiadások összege havonként 3106 ft. 50 kr.

A katonai személyzetet meghagyván a hadsereg kötelekében a hadügyi minister rendelte szolgálattételre a hadigőzökre. A polgári személyzet szerződés útján fogadtatott fel, melyet a hadügyi minister szóbeli meghagyására Adamich őrnagy kötött Práznovszky Ignác kir. ügyvéd, a királyi ügyek képviselőjének közbenjöttével az alkalmazandó személyekkel.²

¹ O. L. : Hadügyi min. 1848. 51. k. 363. t.

² O. L. : Igazságügyi min. Állad. titk. oszt. 1848. 32. k. 52. t. és Hadügyi min. 1848. 51. k. 454. t. A hadügyi minister által 1848 jul. 28-án jóváhagyott szerződés a következő :

Szerződés.

Mészáros nevet viselő hadigőzös felhadazására az alólírottakkal, az alábbálló feltételek mellett, fenntartván a hadügyi Ministernek jóváhagyása következő szerződés kötött.

Mi alólírottak kötelezzük magunkat a fentvezett hajó szolgálatában egy a folyó hó 1-től számftandó évig híven, bátran, engedelmesen megmaradni ; mindent, mit fellebbvalóink, jelesen a hajó parancsnoka rendelend, pontosan, lélekismeretesen és serényen teljesíteni, kötelességünk megszegése esetére magunkat az érdemlett büntetésnek jelesen kisebb nemű kihágásokért 1-től 5 pengő ft. pénzbeli büntetésnek alávetvén. Az érintett feltételek a következők : a tüzelő egyéneknek 25 p. ft., a matrózoknak 16 ft., a szénhordóknak 23 p. ft., a hajógyermeknek 12 p. ft. havi fizetés, szabadtartás fejében naponként 1½ font hús, 1½ font kenyér, ebédre való főzelék és a hajógyermek kivételével 3 meszely bor ; ruházatra pedig kala p, felső öltöny, nadrág és cipő ; ezenkívül a szolgálatban következhető valódi rokkantság esetére elhelyezés a kir. rokkantak lakában és naponként 20 p. kr. Költ. Ó-Budán. Julius 8-án 1848. Alíráások. Ministeri jóváhagyás.

Miután az átalakítási munkálatokat befejezték, megkezdődtek az élelőtétellel való lőgyakorlatok a Dunán, mire a hadügyi miniszter a fővárost hirdetményben előre figyelmeztette, nehogy az ágyúdörgés felesleges nyugtalanságot idézzon elő a lakosság körében.¹

Julius 20. és 24-ike közt felállították az óbudai hadi ruhatárból a hajóra szállított kápolnát, berendezték a kórtermet és gyógyszer-tárat s végül a hajóra szállították a municziót, még pedig: a nyolcz darab 6 fontos ágyú számára 1280 golyót és 16 kartácsot (8 drb 3 és 8 drb 6 latos seréttel); a két darab 12 fontos ágyú részére 140 golyót, és 20 kartácsot, és a két darab 7 fontos taraczk számára 160 gránátot és 20 drb kartácsot. 8 láda gyutacsot, 12 gombolyag gyujtózsint és 46 drb 6 fontos vaktöltést díslövések számára. Továbbá 6000 pisztoly töltényt, 2400 éles gyalogsági töltényt, 20 font puskaport és 150 font ólmot².

Julius 25-én megtörtént az ünnepélyes felszentelés, a személyzet eskütétele³ és július 30-án indult útnak először a «Mészáros» a Dunán lefelé.⁴ Elinduláskor kézbesítették Pálóczy kapitánynak a hadügyminiszter parancsát és utasításait:

«A Mészáros hadigőzhajó parancsnokának. Valamint már előbbi értekezéseimben nagyobb részint kimerítettem általános nézeteimet a hadihajónak működéseire, rendeltetésire és biztonságára nézve, midőn azokat ismétlem, nem mulaszthatom el újra emlékezetébe hozni a parancsnokságnak, miszerint azon intézkedések, a mellyek a fennebbi czélok elérésére szükségesek, annál nagyobb szorgalommal és pontossággal megtéessenek, hogy ezen első hadigőzhajónak fenntartása, más részről pedig a Duna hajókázása és mind két partjának ellenségtől megóvása sikeresen eszközöltethessék, főfeladata ennél fogva tehát a százados úrnak ezekre kellően figyelmeznit és ha a hadigőzhajónak veszélyeztetése nélkül Péterváradot elérheti, ott szinte a fenn elsorolt czél elérésére működjék, más különben pedig minthogy ott báró Hrabovszky

¹ Közlöny. 1848. 39. sz. jul. 18. (169. l.)

² O. L. Hadügyi min. 1962/1848. sz.

³ U. o. 1467/1848. h. ü. eln. sz.

⁴ U. o. 1654/1848. h. ü. eln. sz.

János hadnagyvezér és főhadiparancsnok rendelkezése alá esik, jelentse be ő méltóságának a hadigőzhajó állapotát, megtámadási és védelmezési erejét, ne titkolja el, a főhadi parancsnok urat a hadihajó más tulajdonai felől is oly kimerítőleg értesíteni, a mely által a vizeni egész működését felvilágosítsa, hogy a hadnagyvezér úr ezáltal a hadihajó egész használatát belátása szerint elintézhesse.

Felhívom továbbá a százados urat, szoros felelősség terhe alatt mindazon intézkedéseket megtenni, a melyek a fenidézett czélra vezetők lennének, ha pedig Péterváradra nem mehetne, és ott vesztegelnie kellenék, tehát a Dunán felfelé czirkáljon akár egész Pestig, a hol az utazásban észrevett hibákat lehetőleg orvosoltatni fogja és magát a szükségeseikkel ellátandja. Az elkövetett vagy történt hibára nézve utolsó beszélgetéseinkre hivatkozok, elvárván tudósítását minden állományról. Végtére az előfordulandó ellenséges erőre nézve kikötöm a hajó biztosságát szem előtt tartani s inkább visszatérni, mintsem veszélyeztetni, okot adván, hogy hibák mutatkoztak, melyek orvoslását itten kellek eszközölni.

Pest július 31.

Mészáros s. k.¹

Részletesebb utasításra eddig nem sikerült rátalálni, de két hadügyministeri átirat az ipar és kereskedési miniszterhez és a belügyminiszterhez a részletekre nézve is eléggé pontos felvilágosítást nyújtanak. Az egyikben a hadügyminiszter felhívja az ipar és kereskedési ministert, hogy tegyen közzé haladéktalanul egy oly parancsot s egyet a «Mészáros» hadigőzös parancsnokának is kézbesíttessen, melynél fogva a hadigőzös minden a Dunán fel s alá járó kereskedelmi és más hajót megvizsgálhasson, vajjon nem csempésznek-e magukkal lefelé az ellenség táborába fegyvereket, lőszereteket és más egyéb a magyar kormány részéről megtiltott kiviteli cikkekkel, mikor is úgy a hajót, mint rakományát elko-
bozhatja.² A másikban pedig a belügyminisztert szólítja fel, hogy a dunamenti megyéket hívja fel először arra, hogy a «Mészáros»

¹ U. o. 4146/1848. sz.

² U. o. 4663/1848. sz.

hadigőzös számára a Dunaparton azon helyeken, hol kikötne, ha tűzifára szüksége lenne, azt azonnal készpénzért átengedjék, még pedig a gép fűtésére mintegy 50—60 öl szükségeltetik. Másodszor kér a hajóparancsnok részére a dunamenti községek előljáróihoz szóló szigorú parancsleveleket, mely nek értelmében a hajóparancsnok kívánságára az alsóbbrendű személyesen jelenjen meg, a felsőbbek pedig megbízható kiküldöttet menesszenek azonnal a hajó fedélzetére, hogy a hajóskapitánynak a kívánt felvilágosításokat megadhassák.¹

Ezek s az alábbiak szerint tehát elsősorban az ellenséges, úgy katonai, mint kereskedelmi hajóforgalom megakadályozása, az ellenséges partok megfigyelése, ellenséges átkelések meggátolása, esetleg a saját katonaság átkelésének hathatós tűzérségi támogatása, ellenséges parti erődök lövetés és parti táborok nyugtalanítása lett a «Mészáros» első magyar hadigőzös feladatául kitűzve. Hogy ezeket a feladatokat mikép oldotta meg s mennyire felelt meg a hozzáfűzött várakozásoknak, arról sajnos, teljes képet nem lehet nyújtani, mert úgy a hadügyminister rendeleteinek, mint Pálóczy kapitány jelentéseinek nagy része elveszett s mind-egyeddig nem sikerült felkutatni. De a néhány fennmaradt parancs és jelentés is elég érdekes s érdemes választ ad s nagyjában megfelel a kérdésre.

I.

«Mészáros hadigőzsről Pálóczy László századosnak jelentése a hadügyministeriumhoz, — mely hason tévedések elkerülése s a nemzetőrségnek s a dunamelléki lakosságnak illető előljáróik általi felvilágosítása tekintetéből közhírré tétetik.

Palánka, 1848 aug. 19-én.

Tegnap délután 3 órakor elindultam Apatinból és este 9 órakor minden akadály nélkül egész közel Palánkáig értem, midőn több őrtüzekről megszólítottánk mind a ráczt, mind a magyar feléről a Dunának; alig haladtunk tovább Palánka felé magyar kiáltásokkal és éljenzésekkel, midőn a magyar partról két lövés esett,

¹ U. o. 1371 1848. h. ü. eln. sz.

mely minket azonban nem sértett meg s mely lövésekre az egész magyar épen azon a napon állított őrvonal emberei fellármázva mind reánk süték fegyvereiket s miután mindig ráczul feleltek magyar kiabálásainkra és egyre lövöldöztek, mi is tettünk ijesztésképen három ágyúlövést némely kisebb lövésekkel vegyülve, szerencsére nem találtunk senkit. A főhiba volt, hogy ezen baranyai magyar nemzetőrök rettenetes túlbuzgóságból minket ráczoknak vélték, mi pedig őket szinte azoknak, miután a magyar kiabálásokra mindig ráczul feleltek ; mi onnan eredt, hogy ráczok valának az őrvonalon, kik azonban a rablókkal nem tartanak, később azután kiálltunk a partra, és minden lecsendesedett.»¹

II.

«Pálóczy László százados s a «Mészáros» hadigőzös parancsnoka következő jelentést tesz Palánkáról f. h. 19-én a hadügyministernek.

A palánkai nemzetőrségi őrvonalt Nestyén helysége már több hét óta avval ijesztgeté, hogy ezen helység lakosi a mitőlünk elfoglalt, 200 embert bíró komppal áttörni és Palánkát elpusztítani szándékoznak. Ennek folytán én a gőzössel Nestyénbe által menék s egy alkalmas távolságra megállván s egy ladikba 6 embert és 5 hajóslegényt beültetvén azon utasítással küldém ki őket a szárazra, miszerint az ottani néptől szép szóval a kompot visszakerjék. Azonban alig közeledtek azok a komphoz, a legközelebbi házakból mintegy 20 lövés esett rájuk, mire én a ladikban ülő emberek biztosítására egy 6 fontos ágyúval feleltem. Erre a hegyről két kisebb ágyú lövetett ránk sérelem nélkül, mely 2 lövésre természetesen megnyitattam én is a tüzet a palánkai nemzetőrökkel, kik szinte kisebb 3 ágyúinkkal a partról a Dunán keresztül az ellen figyelmét két felé osztották. Alighogy részünkről megkezdődött a tüzelés, az ellen ágyúi nyomban elhallgattak s az egy lélek nélküli Nestyén község lángba borult, úgy hogy kivéven a magyar részét és a rácz templomot a helység többi házai a rácz pap lakával együtt, mely utóbbit öt golyó és egy gránát ért, leégett. Az ágyúzás

¹ Közlöny. 1848. 77. sz. aug. 25. (385. l.)

után az emberek ismét kimentek a ladikból s az ott álló kompot minden ellenzés nélkül a hajóhoz vonták.»¹

III.

«Hadügyminister Mészáros hadigőzös parancsnokának Budapesten october 11-kén 1848. Pozsonban.

E hó 10-kén 52 szám alatt kelt jelentését tudomásul vevén, meghagyom önnek a gőzössel Magyarország és Ausztria határa közt czirkálni és minden netalán történhető ellenséges seregek átkelésére főfigyelmét fordítani, tekintve pediglen mindig arra, nehogy a víz leszállása által a hajót veszélybe vigye.

Hadügyminister.»²

IV.

56. sz.

Magyar hadigőzös Mészáros.

• Hadügyminister Úr!

Dévény, 1848 évi okt. 13-án.

Tegnap a kormánybiztos Ujházi László parancsára föl menék Haimburgba, miután ő azon véleményben volt többek kimondására, miszerint ott hidat ütnek a Morva vizen felül álló ausztriai lovasság Haimburgba átvitelök végett; oda érvén hidat nem találtam, de az osztrák vasasok utolsó csapatát, melly is egy kompon a többi átszállítottak után éppen a parthoz ért, nem akartam megtámadni, bár az egész átszállított ezred a parton föl volt állítva, miután nyilvános parancsom megtámadásokra nem volt és különben is egyik partjáról Auszriának a másokra tétetett át lovassága. Egy gőzös ki feljebb állt az át nem állott Ceccoquert, ki is már a hajón volt, akará erre kényszerítődött átszállítani, de a mi 2 kéményünket látva azonnal a partra kiment és Deutsch-Wagram-felé masirozott. Rendeletét okt. 10-ről 1536. sz. a. 13-kán éjjel vettem és ahhoz tartandom magamat. — Ma reggel a pozsonyi őrsereg indul Bécs felé; engemet a kormány bizos

¹ Közlöny. 1848. 77. sz. (385. l.)

² O. L. Hadügyi min. 8115/1848. sz.

előre küldött Heimburgba, megnézendő milyen katonasággal fedeztetik ; odajöttömkor azonban semmi katonaságot nem találtam ; most visszahúzódtam Dévényre és a szárazföldön lévő sereget, mihelyt ideérend vizen kísérendem, mindazonáltal nem igen messze, miután a víz igen csekély.

Pálóczy szdos s. k.¹

V.

60. sz.

Országí Magyar Hadigőzős Mészáros.

Hadügyminister Úr!

Posony, 1848. évi okt. 21-én.

Okt. 17-én indultam el Pozsonyból Pestre, midőn 18-kán Vác és Pest között Kossuth elnök ural jöttem szembe, ki is azon parancsot adá, Pesten a szükségeseket bevénén őt útjában követni, Esztergomban visszajöttömig várva. Pestre menvén még aznap bevettem mindent és Hadügyminister Úrnak látogatási tiszteletemet akarám tenni, de hon nem találván, még az nap 11 óraker éjjel Pestről elindultam és 19-kén 7 $\frac{1}{2}$ óraker Esztergomba érve Elnök Urat ott találtam és Komáromig kísértem, az nap ott maradván, másnap azaz 20-kán 12 óraker délben azon parancsot adá, miszerint Pozsonyba menvén, ott várjam további rendeleteit. Elnök Úr Győrött kiszállván, annak irányában megháltam. Ma 1 $\frac{1}{2}$ óraker éjjel Ujházi kormánybiztos úrtól egy futár jött engemet azonnal Pozsonyba hívandó, hol is a seregnek jobb szárnyát, mely tegnap Haimburgban hált, oltalmazondjam.

Pálóczy major s. k.²

VI.

9662.
3562. — November 18-án 1848.

Az országos honvédelmi bizottmánynak.

Van szerencsém ide mellékelve Pálóczy őrnagy és Mészáros hadigőzős parancsnokának 74. sz. alatti jelentését az országos.

¹ U. o. 8374/1848. sz.

² U. o. 8675/1848. sz.

honvédelmi bizottmánynak azon megkereséssel visszavárolag áttenni, miszerint az abban felhozott okok tekintetbe vételével a fent nevezett gőzösnek téli állomásrai berendezését elhatározni s azt szükséges intézkedések végett a hadügyministeriummal hova előbb tudatni sziveskedjék.

Pálóczy őrnagy a Mészáros hadigőzös parancsnokának.

Folyó hó 13-ról kelt és 74. sz. alatt felterjesztett jelentése nyomán ezennel meghagyom a hadigőzös parancsnokságának, miszerint addig is, míg téli állomása végett az országos honvédelmi bizottmány határozatával újabb rendeletet veend, — a hideg enyhítésére czélszerű intézkedéseket tegyen, őrködési időt rövidítse s ha kis kemenczék minden veszély nélkül alkalmazhatók, azokat azonnal állíttassa fel.¹

Valószínű, hogy a honvédelmi bizottmány rendeletére a «Mészáros» nemsokára befutott az óbudai téli kikötőbe s Windischgrätz bevonulásakor leszerelt állapotban került osztrák kézre.

A «Mészáros» hadigőzössel egyidejűleg vette át a magyar kormány a «Batthyányi»-t s egy rakétás csónakot, továbbá felfegyverzte a Tiszán közlekedő gőzösöket is, a melyek egészen 1849 júliusáig igen hasznos szolgálatokat teljesítettek, de leginkább csak csapat- és élelmiszerszállításokkal.

Sokkal fontosabb s nagyobb horderejű lett volna a magyar kormánynak azon terve, hogy páncélos hadihajókat építtet, ha a körülmények ennek keresztülvitelét megengedték volna. Már 1848: júniusában beható tanácskozásokat folytatott Mészáros Lázár hadügyminister Pálóczy Lászlóval, Mollináryval és Adamichsal a magyar állam részére építendő vashadigőzösök ügyében s ezek eredményeképen júliusban meg is bízta a gőzhajótársaságot, hogy óbudai hajógyárában fogjon hozzá az első ilyen hajó építéséhez.

Az építési munkálatokat a kormány részről Adamich és Mollináry, a társaság részéről pedig több mérnök s első sorban Pretions Sámuel angol hajóépítő mester vezették.

Mindenekelőtt megépítették a hajó favázát s ezzel október végére el is készültek. A hajó hossza 184, szélessége 23 láb volt. A hozzá való 100 lóerejű gépet a kormány megbízása folytán a

¹ U. o. 9662/1848. sz.

társaság a Pen és fia londoni üzénél rendelte meg 5150 £ árban s ebből a kormány 2500 huszast a megrendeléskor, 2650 huszast pedig a gép elkészültekor (nov. 2.) Wodianer bankár útján ki is fizette, egyben megbízta a társaság londoni képviselőjét, hogy a gép hazaszállításáról gondoskodjék. Közben azonban pénzhiány miatt itthon akadt meg a munka, míg végre nov. 24-én a pénzügyminister 25,000 pftnyi előleget utalt ki a társaságnak s ekkor megkezdték a belsőberendezés, a fedélzet s tüzérségi felszerelés munkáit; a külső vaspánczél lemezek felrakására azonban már nem került a sor, Windischgrätz közeledésekor abbahagyták a munkát.¹

Buda visszafoglalása után a kormány újból megbízta az óbudai hajógyár igazgatóságát a hajó építésével s utalva arra, hogy a hajó «hova hamarabb elkészítése fősükséggé válván, az igazgatóság oda utasíttatik, miszerint annak minden akadályok mellőzésével siető és gyors építtetését eszközölje».

A kormány felszólítására a társaság azonnal újabb terveket készíttetett Pretions Sámuellel s jóváhagyás végett a kormány elé terjesztette, mely azt jóváhagyva sürgette a munka megkezdését, de az orosz beavatkozás megfosztotta Magyarországot attól a dicsőségtől, hogy mi építettük az első pánczélos hadigőzhajót s maradt a feltalálás dicsősége az amerikaiaké.²

Dr. PELZ BÉLA.

¹ O. L. : Hadügyi min. 1848. 51. k. 304., 432., 437., 447. tételek. — 7662., 7943., 8482., 8502., 9074., 9902., 10,687/1848. évi sz.

² O. L. : Közmunka- és közlekedésügyi min. Hajózási oszt. 1849. 2. k. 8. t. — Pretions felterjesztése személyes költségvetésével a következő :

A magyar kormánynak! a cs. k. Bécsi Dunagőzhajózási társulat hajóépítésétől.

Egy 184 láb hosszúságú és 23 láb szélességű hadigőzös tervrajzáért, mely a Duna folyamra s különösen hadi czélokra megfelelő és nehéz tüzérség vontatására minden tekintetben alkalmas legyen s mellyen — mindamelllett, hogy a vizgázolás igen csekély — a kellő erőre számítva legyen s így a hajóra egy közép-szelvény készítéseért, továbbá a calculusoknak Penn és fia angolhoni mérnökök átvizsgálása alá terjesztéseért, a keréklopátok mélyedésének az előre kiszámítandó vizgázolással egybevételleg leendő biztosítá-

sáért s a 100 lóerőre számított gépek leggyorsabb működésének eszközléséért 50 font.

A hajónak a gyárban felállításakor kellő felügyelésért, a minták rajzainak hibátlan és hű elkészítéseért sat., a görbületek lemásolásáért s a kovácsoknak ezekkel ellátásáért, a bókonyok (Rib, hajóborda), a hajó orra s hátulja, az alaplemezek sat. összeállításáért, a bókonyok felrakása és a hajó súlypontjának meghatározásáért, a gépek, katlanok sat. kellő elhelyezéseért, a gépezetnek biztosság tekintetéből a legelfogadottabb modorbani elrendezéseért, szóval a hajóra vízre bocsáttatásáig leendő felügyelésért 50 font,
 összesen 100 font, vagy magyar pénzben 1000 pfgő ft.

Ó-Budán, június 12. 1849.